

Laanakkerweg, Vianen

rapport 4831

Laanakkerweg, Vianen (gemeente Vianen)

Een bureauonderzoek

E. Jacobs

Colofon

ADC Rapport 4831

Laanakkerweg, Vianen (gemeente Vianen)
Een bureauonderzoek

Auteur: E. Jacobs

In opdracht van: F5 Projectengroep B.V.

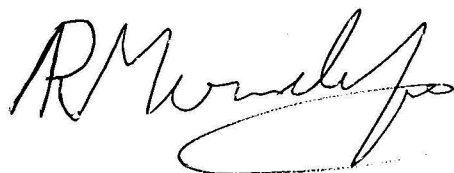
© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 14 januari 2019

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
R.M. van der Zee

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel. 033-299 81 81
E-mail info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding en administratieve gegevens	7
2	Bureauonderzoek	9
2.1	Doelstelling en vraagstelling	9
2.2	Methodiek	9
2.3	Resultaten	10
2.4	Gespecificeerde verwachting en conclusie	15
3	Aanbeveling	16
	Literatuur	16
	Geraadpleegde websites	17
	Lijst van afbeeldingen en tabellen	17

Samenvatting

In opdracht van F5 Projectengroep B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in juli 2016 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van (mogelijke) archeologische waarden op de locatie Laanakkerweg te Vianen, gemeente Vianen. De aanleiding van het onderzoek is de voorgenomen aanleg van een waterpartij in het kader van het creëren van een waterbuffer als compensatie voor oppervlakteverharding.

Op basis van het bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat het plangebied gesitueerd is op de flank van de Hagensteinse stroomrug. Op grond van de datering van dit fossiele riviersysteem en bekende archeologische gegevens moet rekening worden gehouden met vindplaatsen uit de Late IJzertijd, de Romeinse tijd en de (Vroege) Middeleeuwen.

Op de oudst geraadpleegde kaart, daterend uit 1767, bevindt het plangebied direct ten zuiden van een doorgaande weg. Het plangebied zelf lijkt onbebouwd. Dit geldt ook voor de kaarten uit daaropvolgende eeuwen. De kans op het aantreffen van resten van historische bebouwing binnen het plangebied wordt daarom klein geacht.

Eventuele vindplaatsen zullen zich in de top van de oeverafzettingen bevinden en zich manifesteren als een 'vuile laag' met kleine fragmenten aardewerk, houtskool, bot en/of baksteen. De top hiervan is vermoedelijk gesitueerd op een diepte van 2,8 – 2,2 m +NAP. Vindplaatsen kunnen bestaan uit verschillende complextypen, waaronder huisplaatsen, grafvelden en landbouw.

Door afdekking met komklei kunnen vindplaatsen in principe goed geconserveerd zijn. Echter, door groundbewerking en de aanleg van wegen vanaf het derde kwart van de vorige eeuw moet rekening worden gehouden met bodemverstoring. De aard en omvang van de bodemverstoring is niet bekend.

Het plangebied is verder gelegen in een zone waarvoor in principe een hoge verwachting voor resten uit de Tweede Wereldoorlog geldt. Deze verwachting is gebaseerd op de aanwezigheid van een stellingengebied aan weerszijden van een doorgaande weg. Deze weg stond in verbinding met de Lekbrug en bevond zich ter plaatse van de huidige rijksweg A2. Verspreid in het gebied waren infanterie- en lichte artillerieposities aanwezig die ten doel hadden de toegang tot de brug te blokkeren. Direct ten westen van het plangebied is sprake van de aanwezigheid van een dergelijke stelling. Gezien het grondverzet ten behoeve van de aanleg en de verbreding van de rijksweg A2 alsook de aanleg van het huidige plantsoen en wegen rondom het plangebied moet rekening gehouden worden met schade aan deze resten.

Samenvattend kan gesteld worden dat in het plangebied rekening gehouden moet worden met de aanwezigheid van resten uit de Late IJzertijd, de Romeinse tijd en de (Vroege) Middeleeuwen, gerelateerd aan de in de ondergrond aanwezige oeverafzettingen van de Hagesteinse meandergordel. Door riviererosie worden geen oudere resten verwacht. Verder kan sprake zijn van de aanwezigheid van sporen en vondsten gerelateerd aan Tweede Wereldoorlog activiteiten.

ADC ArcheoProjecten adviseert om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een verkennend booronderzoek. Het doel van dit onderzoek is het bepalen van de bodemopbouw en de mate van intactheid. Vanwege de geringe omvang van het plangebied verdient het aanbeveling om de verkennende fase te combineren met de karterende fase. Het karterend booronderzoek heeft als doel het opsporen van archeologische vindplaatsen. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA).

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd:	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van F5 Projectengroep B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in juli 2016 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van (mogelijke) archeologische waarden op de locatie Laanakkerweg te Vianen, gemeente Vianen (afb. 1 en 2). De aanleiding van het onderzoek is de voorgenomen aanleg van een waterpartij in het kader van het creëren van een waterbuffer als compensatie voor oppervlakteverharding.

Op grond van de Wet op de archeologische monumentenzorg, die onderdeel uitmaakt van de Monumentenwet, moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. In het vigerende bestemmingsplan 'De Biezen-De Hagen', dat op 28 juli 2012 door de gemeente Vianen is vastgesteld, heeft het plangebied de dubbelstemming Waarde Archeologie.¹ Op de archeologische verwachtingskaart betreft dit een zone die is aangemerkt als Archeologisch Waardevol verwachtingsgebied 2.² Volgens de bij het bestemmingsplan behorende regels dient in dat geval bij bodemversturende werkzaamheden dieper dan 30 cm –mv en groter dan 30 m² een omgevingsvergunning aangevraagd te worden.

Ten behoeve van het verkrijgen van deze omgevingsvergunning dient de initiatiefnemer in dat geval een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3). Behalve op de KNA is de uitvoering van het onderzoek tevens gebaseerd op de uitvoeringskaders van de Omgevingsdienst regio Utrecht.

¹ http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0620.bp0002-VG02/r_NL.IMRO.0620.bp0002-VG02_2.10.html

² Sprangers et al. 2011.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Opdrachtgever:	F5 Projectengroep Dhr. A. Bastmeijer Postbus 150 3400 AD IJsselstein Ut. Tel.: 030 – 688 75 76 E-mail: Renovatie@f5.nl
Fase AMZ-cyclus:	bureauonderzoek
Aanleiding:	Aanleg waterpartij
Locatie:	Laanakkerweg
Plaats:	Vianen
Gemeente:	Vianen
Provincie:	Utrecht
Kadastrale gegevens:	gemeente Hagestein sectie D nummer 189 (gedeeltelijk)
Kaartblad:	38F
Oppervlakte plangebied	375m ²
Coördinaten:	134980 / 443560 135000 / 443570 135000 /443550 134990 / 443540
Bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Vianen Postbus 46 4130 EA Vianen Tel.: 0347 - 369 911 E-mail: gemeente@vianen.nl
Deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	Omgevingsdienst regio Utrecht Postbus 13101 3507 LC Utrecht Tel. 088 – 022 50 00 E-mail: info@odru.nl
Archis-zaaknummer:	4008636100
ADC-projectcode:	4180506
Auteur:	E. Jacobs
Projectmedewerker::	F.R.P.M. Miedema
Autorisatie:	R.M. van der Zee
Periode van uitvoering:	juli 2016 en januari 2019
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	https://doi.org/10.17026/dans-22v-vjb2

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 2.1 tot en met 2.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

De beschrijving van de historische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

- Kaart van Abel de Vries (1767)
- Minuutplan van de gemeente Vianen (1832)
- Bonnekaarten uit 1873
- Topografische kaarten uit 1936-2015
- Geologische kaart van Nederland 1:50.000
- Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 (digitale versie)
- Bodemkaart van Nederland 1:50.000
- Meandergordelkaart van Cohen & Stouthamer (2012)
- Recente luchtfoto's (Google Earth)
- AHN-beelden
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Archeologische MonumentenKaart (AMK)

- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)
- Archeologische beleids- en verwachtingskaarten van de gemeente Vianen
- Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME)
- Diverse rapporten en websites

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen binnen de bebouwde kom van Vianen, op circa 1,5 km ten zuidoosten van de historische kern (afb. 1 en 2). Het maakt deel uit van het industrieterrein De Biezen. Dit ligt ingeklemd tussen Merwedekade aan de westzijde, de Laanakkerweg/rijksweg A2 in het noorden, de rijksweg A27 in het oosten en Mijlweg in het zuiden. Het plangebied zelf bevindt zich direct ten noorden van de Laanakkerweg, op de kruising met De Limiet (afb. 2).

Het gebied is momenteel in gebruik als groenstrook en wordt aan de noordzijde begrenst door een watergang.

Op basis van de opgevraagde gegevens met betrekking tot de milieuhygiënische situatie lijkt tot op heden geen milieukundig onderzoek te hebben plaatsgevonden.³

In het kader van het onderzoek zijn gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIC.⁴ Uit de hierop ontvangen gegevens blijkt dat binnen de geplande waterpartij geen sprake is van kabels of leidingen. Direct ten westen en noorden ervan is evenwel sprake van een leidingtracé.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 500 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

In het plangebied is de aanleg van een waterpartij gepland:

Aard ingreep:	aanleg waterpartij
Wijze fundering:	niet van toepassing
Onderkeldering:	niet van toepassing
Diepte bodemverstoring:	minder dan 2 m -mv
Oppervlakte bodemverstoring:	circa 375 m ²
Verwachte wijziging grondwaterstand:	niet van toepassing
Toekomstige ligging boven- en ondergrondse infrastructuur:	niet van toepassing
Toekomstige ligging verharding:	niet van toepassing

De consequentie van de uitvoering van de voorgenomen plannen kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

³ <http://www.bodemloket.nl/kaart#134715,443131,135240,443593>

⁴ meldingsnummer 16G288079.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁵	Een afwisselende gelaagdheid van Hollandveen ⁶ met Afzettingen van Tiel ⁷ en Afzettingen van Gorkum ⁸ ; aan de oppervlakte Afzettingen van Tiel ontwikkeld als komklei; de vertande Afzettingen van Gorkum rusten op geulafzettingen van Afzettingen van Gorkum (kaartcode: A3k)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁹	niet gekarteerd (bebouwd)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ¹⁰	niet gekarteerd (bebouwd)
Meandergordelkaart (afb.4) ¹¹	meandergordel van Autena, actief van 6110 – 5350 BP, hoogste zandvoorkomen op 0,4 – 0,1 m +NAP meander gordel van Hagestein, actief van 2514 tot 1050 BP, hoogste zandvoorkomen op 2,2 – 2,8 m +NAP
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ¹²	circa 2,3 m +NAP
Landschappelijke eenhedenkaart met bekende vindplaatsen 1:10.000 ¹³	Holoceen riviersysteem, Benschopsysteem, geen vindplaatsen in het onderzoeksgebied

Geologie en geomorfologie

Op basis van de geraadpleegde aardwetenschappelijke bronnen moet rekening worden gehouden met oever- en beddingafzettingen, die te relateren zijn aan de fossiele meandergordel van Autena. Deze was actief in het Neolithicum en volgde grotendeels de oude loop van de Tienhovense meandergordel. Beide behoren tot het Benschopsysteem. De top van het beddingzand is op 0,1 tot 0,4 m +NAP vastgesteld.

De afzettingen van het Benschopsysteem worden afgedekt door een pakket oever- en beddingafzettingen, dat onder invloed van de noordelijker gelegen Hagesteinse meandergordel is gevormd. Deze meandergordel ontstond in de IJzertijd en verlandde in de Vroege Middeleeuwen. De top van het beddingzand is op 2,2 tot 2,8 m +NAP vastgesteld.

In de periode 4^e – 8^e eeuw na Chr. ontstond de huidige Lek, die vanaf de 10^e eeuw de hoofdstroom van de Rijn werd. Vermoedelijk raakte in de loop van de Middeleeuwen (delen van) de Hagesteinse stroomrug afgedekt met komklei.

Als gevolg van reliëfinversie lagen de stroomgordels hoger in het landschap dan het omringende gebied, waardoor deze als ruggen in het landschap zichtbaar waren. Vanwege hun hogere en daardoor drogere ligging vormden zij gunstige bewoningslocaties in het relatief natte rivierenlandschap (zie onderstaande kadertekst).

⁵ Rijks Geologische Dienst 1966.

⁶ Verouderde terminologie, volgens huidige lithostratigrafische indeling (TNO 2013) Hollandveen Laagpakket, Formatie van Nieuwkoop.

⁷ Verouderde terminologie, volgens huidige lithostratigrafische indeling (TNO 2013) Formatie van Echteld.

⁸ Verouderde terminologie, volgens huidige lithostratigrafische indeling (TNO 2013) Formatie van Echteld.

⁹ Alterra 2006.

¹⁰ Stichting voor Bodemkartering 1981.

¹¹ Cohen & Stouthamer 2012.

¹² <http://www.ahn.nl/pagina/viewer.html>

¹³ Sprangers et al. 2011.

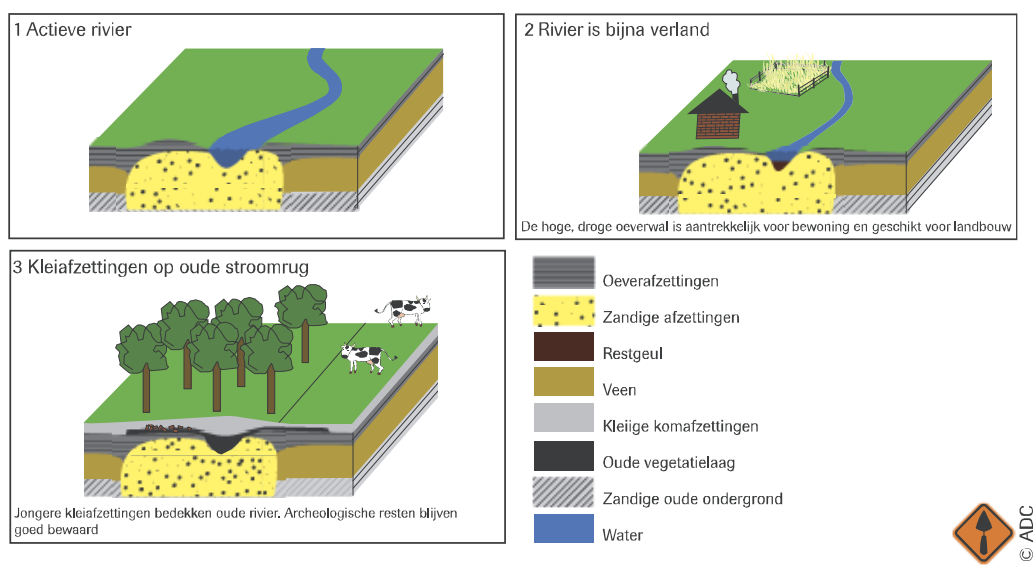

Ontwikkeling van het Nederlandse rivierengebied

De ondergrond in het centrale deel van het Nederlandse rivierengebied bestaat uit afzettingen van de Rijn en Maas. Het rivierenlandschap zoals wij dat kennen ziet er heel anders uit dan het landschap vóór de bedijking, toen de rivieren zelf hun weg door het landschap zochten. In dit gebied hadden de rivieren een meanderend patroon. Dit betekent dat de rivier één rivierbedding heeft, die meer of minder kronkelt. De rivierbochten verschoven in de loop van de tijd langzaam naar buiten en stroomafwaarts. Hierdoor ontstond een brede strook waarin de rivier ooit stroomde: de meandergordel. In een meandergordel bevindt zich altijd op enige diepte zand in de ondergrond, het zand dat door de rivier werd getransporteerd.

Daarnaast overstromden de rivieren regelmatig, waarbij veel sediment werd afgezet in een strook direct langs de rivier. Hier vormden zich oeverwallen, die samen met de meandergordel 'stroomgordel' wordt genoemd. Het achterliggende laaggelegen gebied, de kommen, kwamen bij overstromingen ook blank te staan. Hier werd fijner sediment, zware klei, afgezet.

Verder vormde de rivier soms plotseling een nieuwe loop. De afgesloten of verlaten rivierarm werd opgevuld. Als gevolg van deze zogenaamde stroomgordelverleggingen zijn in de loop van het Holoceen (ca. 10.000 jaar geleden tot heden) verschillende nieuwe rivierarmen in het rivierengebied gevormd en weer afgesloten. De buiten gebruik geraakte stroomgordels vormden zandige stroomruggen in het landschap, die aantrekkelijk waren voor bewoning en landbouw. Ze lagen relatief hoog en dus droog, waren vruchtbaar en goed te bewerken. De relatief laaggelegen komgebieden waren vooral geschikt als wei- en hooiland.

Bodem

Op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000¹⁴ is het plangebied gelegen in een zone die vanwege bebouwing niet gekarteerd is. Op grond van aangrenzende kaarteenheden moet worden aangenomen dat de natuurlijke bodem uit poldervaaggronden bestaat. Dit zijn kleigronden met een zwak ontwikkelde (vage) humushoudende bovengrond en komen veelal voor in komgebieden.¹⁵ Ze hebben een grijze, roestig gevlekte ondergrond, die niet slap is en een grijze, matig humeuze bovengrond.¹⁶

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW, 3^e generatie), die een vlakdekkende en landsdekkende classificatie van de trefkans op archeologische resten bevat, is het plangebied gelegen in een zone met een middelhoge trefkans (afb. 5). Deze waarde is gerelateerd aan de aanwezigheid van een oeverzone van een meandergordel.¹⁷ Hiervoor geldt statistisch gezien een gemiddelde dichtheid aan vindplaatsen.

¹⁴ Stichting voor Bodemkartering 1981.

¹⁵ De Bakker 1966, Harbers 1981.

¹⁶ ibid.

¹⁷ Deeben et al. 2009.

Aangezien de IKAW op kaarten met een schaal van 1:50.000 is gebaseerd, kan de kaart niet op een grotere schaal gebruikt worden en is als gevolg hiervan minder bruikbaar op perceelsniveau. Mede daarom zijn in 2007 op basis van landschapskenmerken en bekende archeologische en historische waarden meer verfijnde verwachtingskaarten opgesteld voor het grondgebied van de gemeente Vianen. In 2010 zijn deze kaarten geactualiseerd en opgeschaald naar 1:10.000. Op deze kaarten komt naar voren dat het plangebied is gelegen in een zone met een hoge archeologische verwachting¹⁸ voor de periode Prehistorie – Romeinse tijd en een middelhoge verwachting¹⁹ voor de periode Middeleeuwen – Nieuwe tijd.

Tot slot blijkt dat er een hoge verwachting²⁰ geldt ten aanzien van vindplaatsen uit de Tweede Wereldoorlog (afb. 6 en 7). Deze verwachting is gebaseerd op de aanwezigheid van een stellingengebied aan weerszijden van een doorgaande weg. Deze weg stond in verbinding met de Lekbrug en bevond zich ter plaatse van de huidige rijksweg A2. Verspreid in het gebied waren infanterie- en lichte artillerieposities aanwezig die ten doel hadden de toegang tot de brug te blokkeren. Direct ten westen van het plangebied bevond zich een dergelijke stelling (afb. 6). Op de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME)²¹ bevindt het plangebied zich op de oostelijke rand van een zuidwest-noord(oost) georiënteerde zone, die is aangegeven als militair erfgoed (afb. 7). Dit betreft de 'Hintere Wasserstellung', een Duitse verdedigingslinie.

Op de Historische waardenkaart Middeleeuwen – Nieuwe tijd schaal 1:10.000 van de gemeente Vianen²² is het plangebied gelegen ter plaatse van een poldergrens en deels een ontginningsas. De oorspronkelijke verkavelingsstructuur in gebied is aangeduid als 'blokverkaveling'.

Op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) zijn binnen het plan- en onderzoeksgebied geen archeologische terreinen (monumenten) aangegeven (afb. 5).

Voor het de omgeving van het plangebied zijn in Archis geen vondstmeldingen gedaan. Wel zijn enkele onderzoeksmeldingen en een waarneming gedaan. Deze worden in het onderstaande besproken.

Op een locatie circa 600 m ten westen van het plangebied zijn verschillende vondsten gedaan.²³ Deze bestonden uit aardewerkscherven daterend uit de Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen. Enkele scherven waren moeilijk determineerbaar en konden eventueel uit de IJzertijd dateren.

Voor een terrein circa 130 m ten zuidwesten van het plangebied is een bureauonderzoek uitgevoerd, gevolgd door een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek.²⁴ Ook in het kader van de verbreiding van de rijksweg A2 zijn verschillende onderzoeken²⁵ uitgevoerd. De resultaten van deze onderzoeken zijn niet bekend.²⁶

Voor twee kleine locaties circa 500 m ten westen van het plangebied is recent een bureauonderzoek uitgevoerd, gevolgd door een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek. Dit leverde geen aanwijzingen op voor de aanwezigheid van archeologische waarden en geadviseerd is de locaties vrij te geven.²⁷

¹⁸ Sprangers et al. 2011; kaartbijlage 6.

¹⁹ Sprangers et al. 2011; kaartbijlage 7.

²⁰ Sprangers et al. 2011; kaartbijlage 5.

²¹ <http://www.ikme.nl>

²² Sprangers et al. 2011; kaartbijlage 3.

²³ waarneming 439.158.

²⁴ onderzoeksmelding 42.351.

²⁵ onderzoeksmeldingen 21.465 en 36.252.

²⁶ De rapportages zijn niet gedeponereerd in Data Archiving and Networked Services (DANS).

²⁷ onderzoeksmelding 3996511100, Van der Zee & Stevens 2016

Voor een terrein circa 260 m ten noordoosten is een bureauonderzoek²⁸ uitgevoerd, gevold door een inventariserend veldonderzoek in de vorm van verkennend booronderzoek.²⁹ Hierbij werden geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische waarden.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Den Alblasser Waard en Vyf Heeren Landen, te samen groot 33110 mergen, Abel de Vries ³⁰	1767	Ter hoogte van de huidige A2 bevindt zich De Biezenweg. Het plangebied bevindt zich direct ten zuiden hiervan en lijkt onbebouwd.
Kadastrale minuut (afb. 8) ³¹	1832	perceel 911: bouwland, direct ten zuiden van De Biezenweg, bezit van Jacob de Graaff, koopman te Vianen
Bonnekaart (afb. 9)	1873	Situatie ongewijzigd, wel is nu ten oosten van de locatie sprake van de aanwezigheid van een huis direct ten noorden van de weg
Bonnekaart ³²	1959	A2 ten noorden van plangebied aangelegd, evenals westelijke parallelweg. Zone ten zuiden hiervan, waaronder plangebied, nog agrarisch gebied
Bonnekaart ³³	1981	Huidige inrichting als groenstrook. Laanakkerweg aangelegd, zone ten zuiden hiervan ingericht als bedrijventerrein

Historie

Het plangebied bevindt zich binnen de bebouwde kom van Vianen. Uit de onregelmatige blokverkavelingen die in het buitengebied plaatselijk nog zichtbaar is, moet worden aangenomen dat de ter plaatse aanwezige Hagesteinse stroomrug reeds vóór de Late Middeleeuwen is ontgonnen. Een dergelijk verkavelingstype is kenmerk voor vroege ontginningen. Duidelijke aanwijzingen voor bewoning uit de periode voor de Late Middeleeuwen zijn echter schaars. Eén van de weinige (mogelijke) aanwijzingen betreft de vondst van scherven van Romeins en inheems aardewerk die rond 1967 door Louwe Kooijmans zijn verzameld.³⁴ In diezelfde periode zijn door een amateurarcheoloog inheems Romeinse vondsten verzameld bij de aanleg van viaducten over de rijksweg A2. Verder zijn in 2000 bij Helsdingen twee Romeinse mantelspelden gevonden met een metaaldetector.

In de Late Middeleeuwen ontstond het huidige Vianen. In 1336 werden aan het dorp door Willem van Duivenvoorde stadsrechten verleend. Het plangebied maakt evenwel geen deel uit van de historische kern, maar bevindt zich aan de rand van een aan het begin van de jaren 80 van de vorige eeuw gerealiseerd bedrijventerrein 'De Biezen'.

²⁸ onderzoeksmelding. 58993, Torremans 2013

²⁹ onderzoeksmelding 59052, van der Zee 2014

³⁰ <http://imagebase.ubvu.vu.nl/cdm/ref/collection/krt/id/2544>

³¹ http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/alle-afbeeldingen/detail/a76d1e88-94d7-11e5-b08a-8bb30ed661b5/media/b6ab2753-83ae-4ee2-1edc-cebbcd0490a2?mode=detail&view=horizontal&q=min08057*%20-min08057vk*&rows=1&page=6&sort=order_s_documentvolgorde%20asc

³² <http://www.topotijdreis.nl>.

³³ <http://www.topotijdreis.nl>

³⁴ Kok 2004.

Oude kaarten

Op de oudst geraadpleegde kaart 'Den Alblasser Waard en Vyf Heeren Landen, te samen groot 33110 mergen', gegraveerd door B. Stoopendal en in 1767 uitgegeven door Abel de Vries bevindt zich ter hoogte van de huidige A2 De Biezenweg. Het plangebied ligt direct ten zuiden hiervan en lijkt onbebouwd.

Op het minuutplan van uit 1832 is de situatie ten opzichte van de periode daarvoor niet veranderd. Het plangebied ligt direct ten zuiden van de toenmalige Biezenweg en is in gebruik als bouwland. Uit de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel (OAT) blijkt dat het perceel waar het plangebied deel van uitmaakt in bezit is van Jacob de Graaff, koopman te Vianen. Kaarten uit daarop volgende periode tonen eenzelfde beeld. De Bonnekaart van 1873 toont wel dat dan direct ten oosten van het plangebied, aan de noordzijde van de Biezenweg, sprake is van een huis. Het plangebied zelf kent evenwel nog steeds een agrarisch gebruik.

Pas vanaf het tweede kwart van de vorige eeuw is sprake van grootschalige veranderingen, o.a. middels de aanleg van de huidige rijksweg A2 en een daar aan gelieerde parallelweg. Begin jaren 80 van de vorige eeuw wordt vervolgens het huidige industrieterrein De Biezen aangelegd alsook de huidige Laanakkerweg. Vanaf dat moment is het plangebied ook ingericht als groenstrook tussen de Laanakkerweg en de rijksweg A2. Deze situatie is sindsdien niet meer gewijzigd.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag "*Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*" kan als volgt worden beantwoord:

Het plangebied strekt zich uit op de flank van de Hagesteinse stroomrug. Op grond van de datering van dit fossiele riviersysteem en bekende archeologische gegevens moet rekening worden gehouden met vindplaatsen uit de Late IJzertijd, de Romeinse tijd en de (Vroege) Middeleeuwen.

In de periode 4^e – 8^e eeuw na Chr. ontstond de huidige Lek, die vanaf de 10^e eeuw de hoofdstroom van de Rijn werd. Vermoedelijk raakte in de loop van de Middeleeuwen (delen van) de Hagesteinse stroomrug afgedekt met komklei. Het blokvormige verkavelingspatroon wijst uit dat de stroomrug in deze periode werd ontgonnen.

Op de oudst geraadpleegde kaart, daterend uit 1767, bevindt het plangebied direct ten zuiden van een doorgaande weg. Het plangebied zelf lijkt onbebouwd. Dit geldt ook voor de kaarten uit daaropvolgende eeuwen. De kans op het aantreffen van resten van historische bebouwing binnen het plangebied wordt daarom klein geacht.

Eventuele vindplaatsen zullen zich in de top van de oeverafzettingen bevinden en zich manifesteren als een 'vuile laag' met kleine fragmenten aardewerk, houtskool, bot en/of baksteen. De top hiervan is vermoedelijk gesitueerd op een diepte van 2,8 – 2,2 m +NAP. Vindplaatsen kunnen bestaan uit verschillende complextypen, waaronder huisplaatsen, grafvelden en landbouw.

Door afdekking met komklei kunnen vindplaatsen in principe goed geconserveerd zijn. Echter, door groundbewerking en de aanleg van wegen vanaf het derde kwart van de vorige eeuw moet rekening worden gehouden met bodemverstoring. De aard en omvang van de bodemverstoring is niet bekend.

Het plangebied is gelegen in een zone waarvoor in principe een hoge verwachting voor resten uit de Tweede Wereldoorlog geldt. Deze verwachting is gebaseerd op de aanwezigheid van een stellingengebied aan weerszijden van een doorgaande weg. Deze weg stond in verbinding met de Lekbrug en bevond zich ter plaatse van de huidige rijksweg A2. Verspreid in het gebied waren infanterie- en lichte artillerieposities aanwezig die ten doel hadden de toegang tot de brug te blokkeren. Direct ten westen van het plangebied is sprake van de aanwezigheid van een dergelijke stelling. Gezien het grondverzet ten behoeve van de aanleg en de verbreding van de rijksweg A2 alsook de aanleg van het huidige plantsoen en wegen rondom het plangebied moet rekening gehouden worden met schade aan deze resten.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

In het plangebied moet rekening worden gehouden met resten uit de Late IJzertijd, de Romeinse tijd en de (Vroege) Middeleeuwen, gerelateerd aan de in de ondergrond aanwezige Hagesteinse meandergordel. Door riviererosie worden geen oudere resten verwacht.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een verkennend booronderzoek. Het doel van dit onderzoek is het bepalen van de bodemopbouw en de mate van intactheid. Vanwege de geringe omvang van het plangebied verdient het aanbeveling om de verkennende fase te combineren met de karterende fase. Het karterend booronderzoek heeft als doel het opsporen van archeologische vindplaatsen. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA).

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Alterra**, 2006: *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000. Landsdekkende en digitale versie*. Wageningen.
- Bakker, H. de**, 1966: *De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland*. In: Boor en Spade XV p. 25-41. Wageningen.
- Bosch, J.H.A.**, 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Bureau Militaire Verkenningen**, 1873, 1879, 1894, 1902, 1916 en 1925: *Vianen, blad 485, 1:25.000*.
- Cohen, K.M., & E. Stouthamer**, 2012: *VERNIEUWD DIGITAAL BASISBESTAND PALEOGEOGRAFIE VAN DE RIJN-MAAS DELTA. Beknopte toelichting bij het Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn-Maas Delta. Dept. Fysische Geografie. V1.1 – Dec 2012 - with a summary in English. Universiteit Utrecht*.
- Hanemaaijer, M.**, 2012: *Clarissenhof/Helsdingse Achterweg te Vianen. Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*. ADC rapport 3047. Amersfoort.
- Harbers, P.**, 1981: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 38 Oost Gorinchem*. Wageningen.
- Kadaster**, 1832: *Oorspronkelijk aanwijzende tafel der grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Vianen, Zuid Holland, sectie B, Blad 02*.
- Kok, R.S.**, 2004: *Van Bronstijd-boerderij tot luthof voor Van Brederode. Een verkenning van de archeologie van Vianen*. In: *Archeologische Kroniek Provincie Utrecht 2002-2003*, p. 13-34. Utrecht.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands**, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- Panhuijs, J.F.A. van**, 1849: *Topografisch Militaire Kaart (veldminuut) Vianen*.
- Rijks Geologische Dienst**, 1966: *Geologische Kaart van Nederland schaal 1:50.000. Kaartblad 38 Oost Gorinchem*. Wageningen.
- SIKB**, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Sprangers, J., R. Klaarenbeek, P. Kloosterman & J.A.T. Wijnen**, 2011: *Een vernieuwde blik op Vianen. Gemeente Vianen. Een actualisatie van de archeologische verwachtings- en beleidskaart*. RAAP-rapport 2169. Weesp.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1981: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000. Kaartblad 38 Oost Gorinchem*. Wageningen.
- TNO**, 2013: *Lithostratigrafische Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond, versie 2013*. Utrecht.

- Torremans, R.**, 2013: Vianen, *Stuartweg, riolering, gemeente Vianen, Een archeologisch bureauonderzoek*. ODRU Erfgoedproject 23. Zeist.
- Zee, R.M. van der**, 2014: *Stuartweg, Vianen (gemeente Vianen), Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*. ADC rapport 3515. Amersfoort.
- Zee, R.M. van der & F. Stevens**, 2016: *Clarissenhof, Vianen (gemeente Vianen) Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek*. ADC rapport 4064 (concept). Amersfoort.

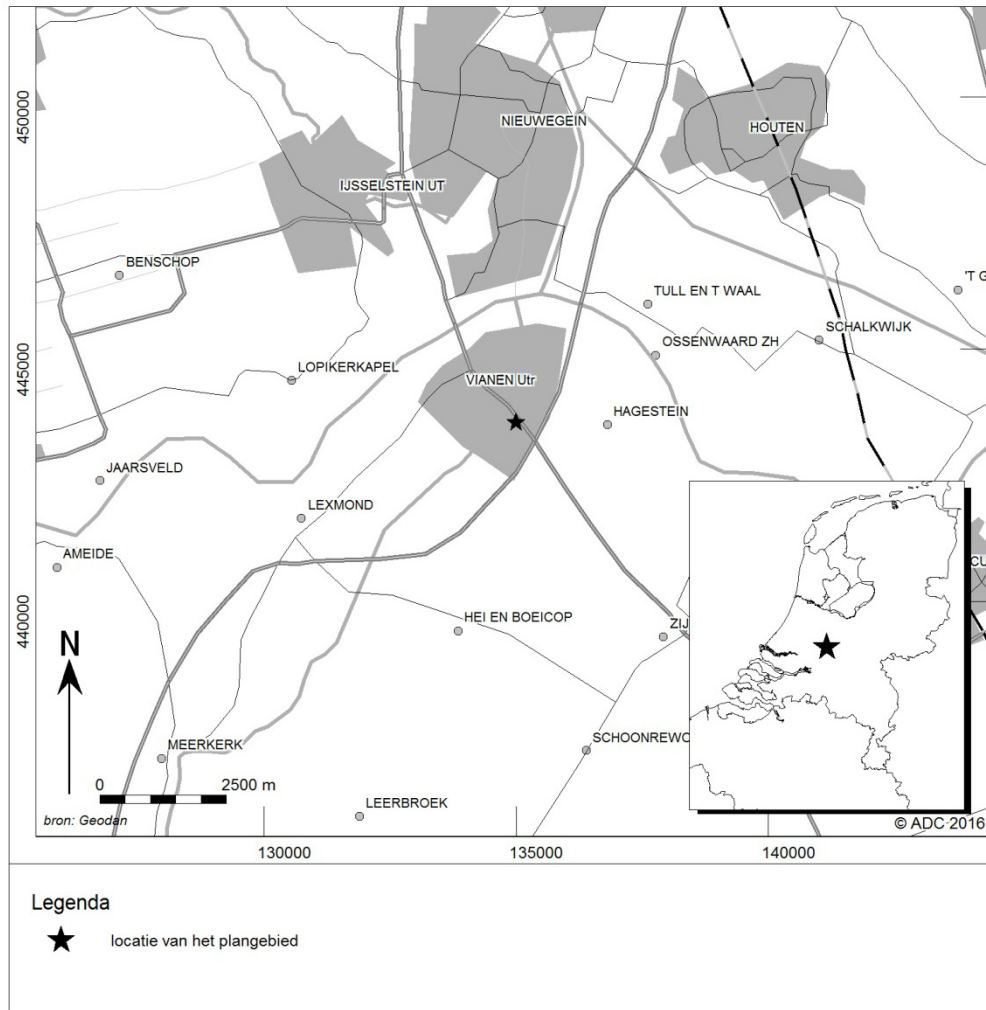
Geraadpleegde websites

<http://imagebase.ubvu.vu.nl/>
<https://easy.dans.knaw.nl>
<http://www.ahn.nl/pagina/viewer.html>
<http://www.ikme.nl>
<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>
<http://www.topotijdreis.nl>

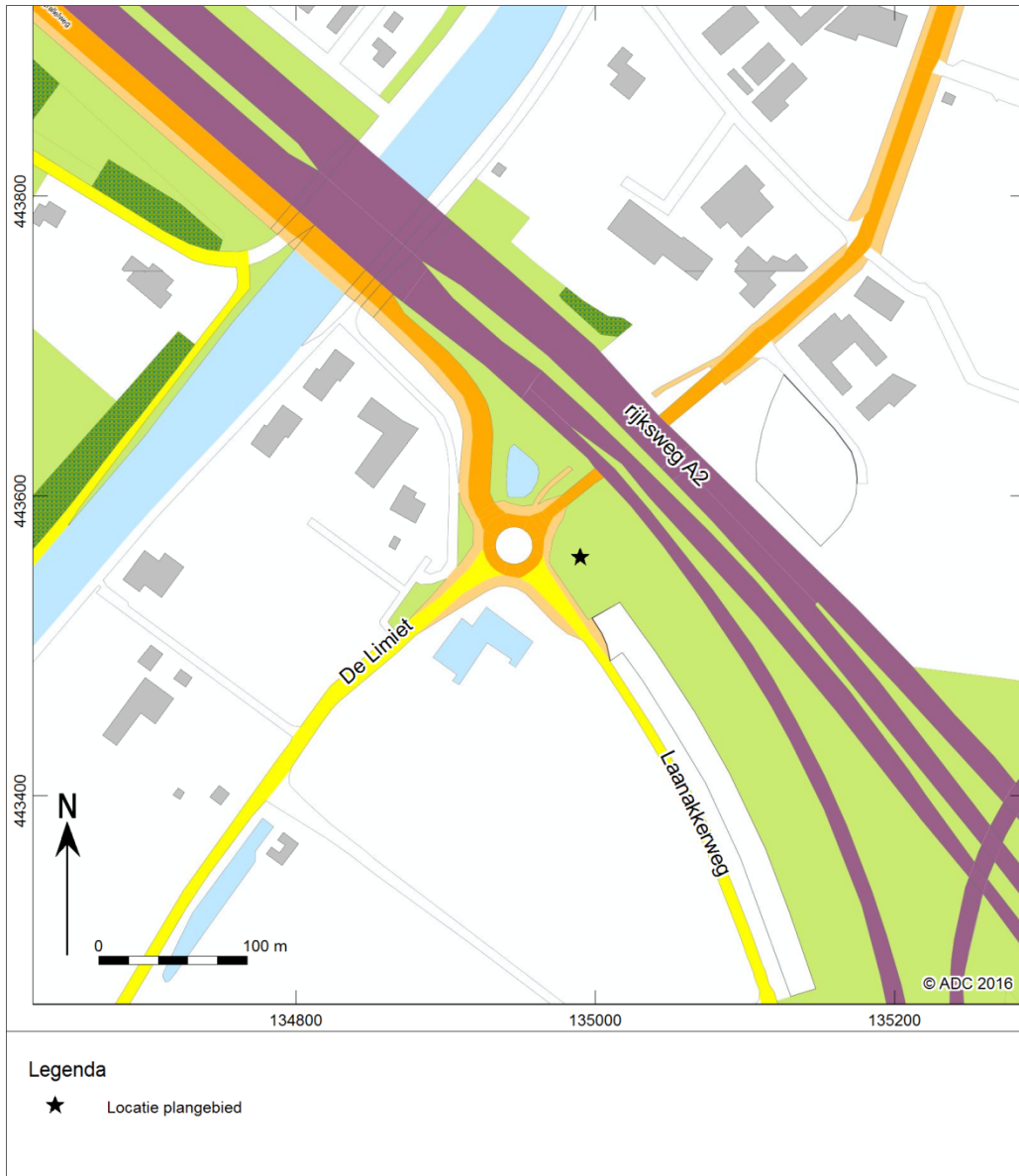
Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
- Afb. 2A Detailkaart van het plangebied
- Afb. 2B Voorgenomen inrichting plangebied
- Afb. 3 Plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeente Vianen
- Afb. 4 Plangebied op een uitsnede van de meandergordelkaart (naar Cohen & Stouthamer 2012)
- Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden en ARCHIS-meldingen
- Afb. 6 Plangebied op een uitsnede van de archeologische vindplaatsen- en verwachtingskaart Tweede Wereldoorlog van de gemeente Vianen
- Afb. 7 Globale ligging van het plangebied (gele ster) op een uitsnede van de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed. Ondergrond topografie '40-'45 (Hintere Wasserstellung als een rood vlak weergegeven)
- Afb. 8 Globale ligging van het plangebied op het minuutplan van de gemeente Vianen (1811-32)
- Afb. 9 Plangebied op de Bonnekaart van 1873
- Afb. 10 Boorpuntenkaart

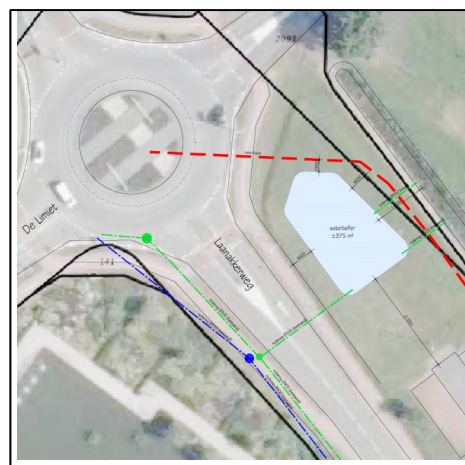
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

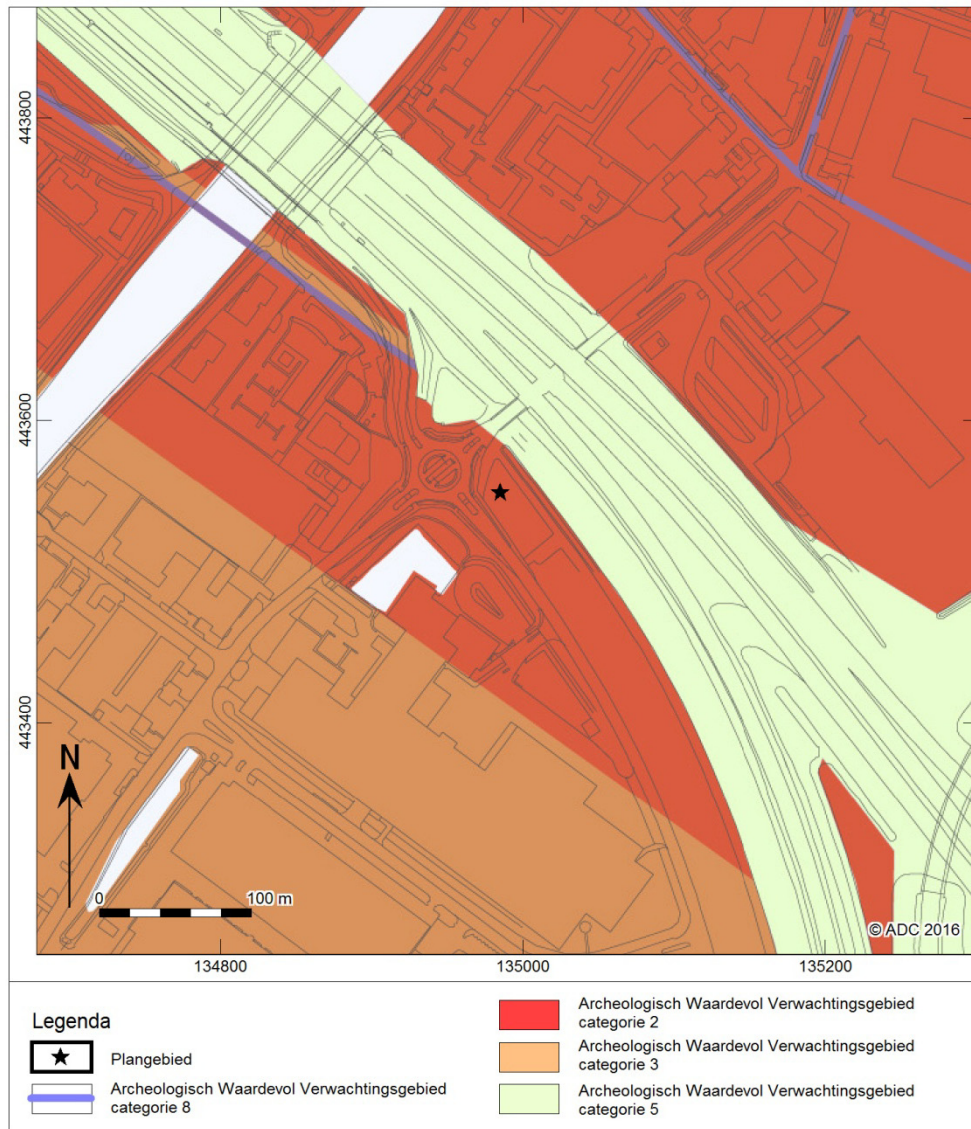
Afb. 1 Locatie van het plangebied

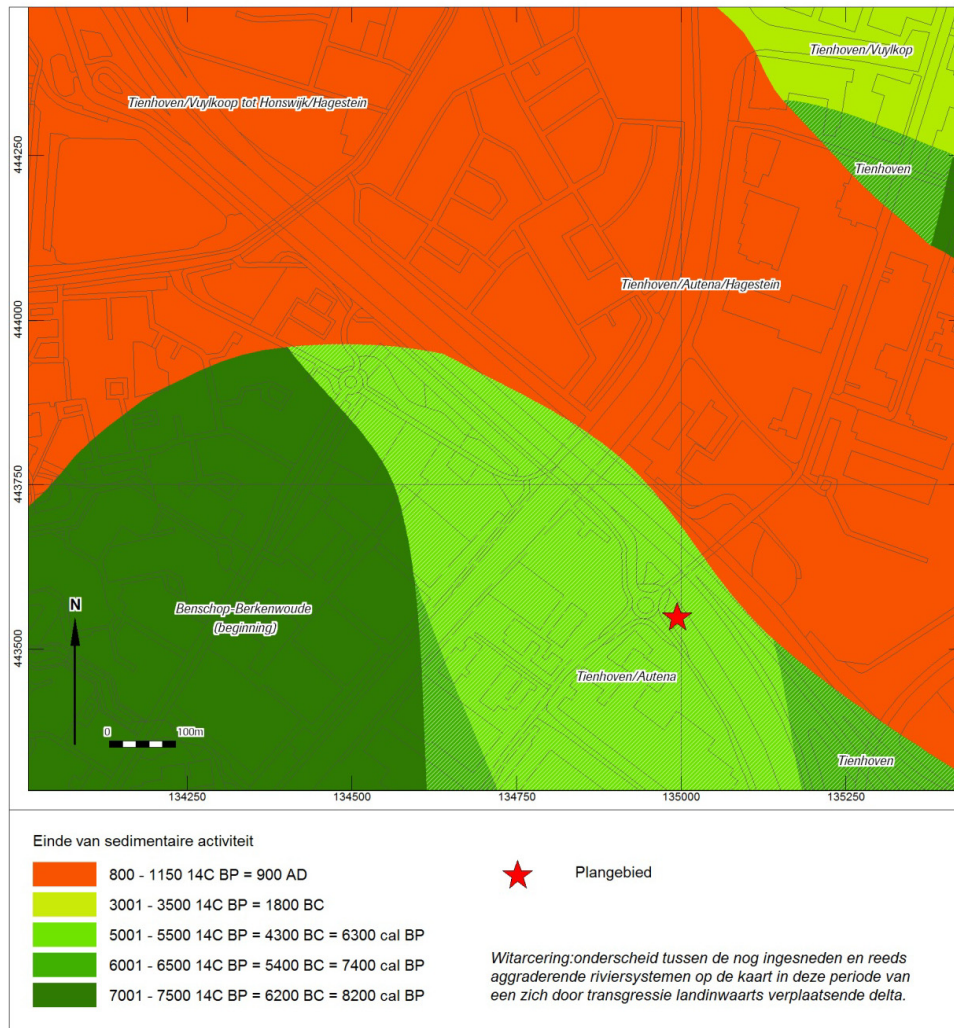
Afb. 2A Detailkaart van het plangebied

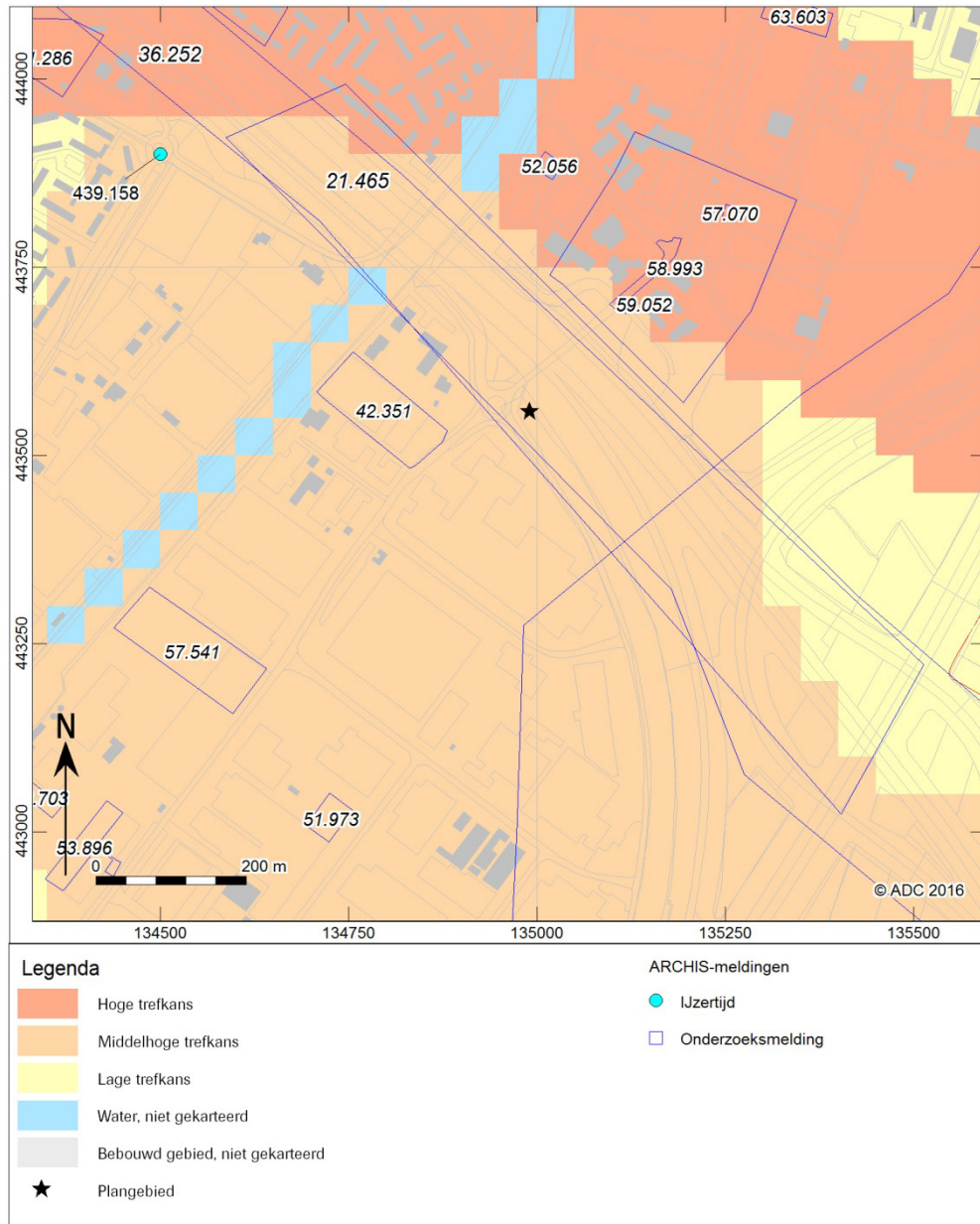
Afb. 2B Voorgenomen inrichting plangebied

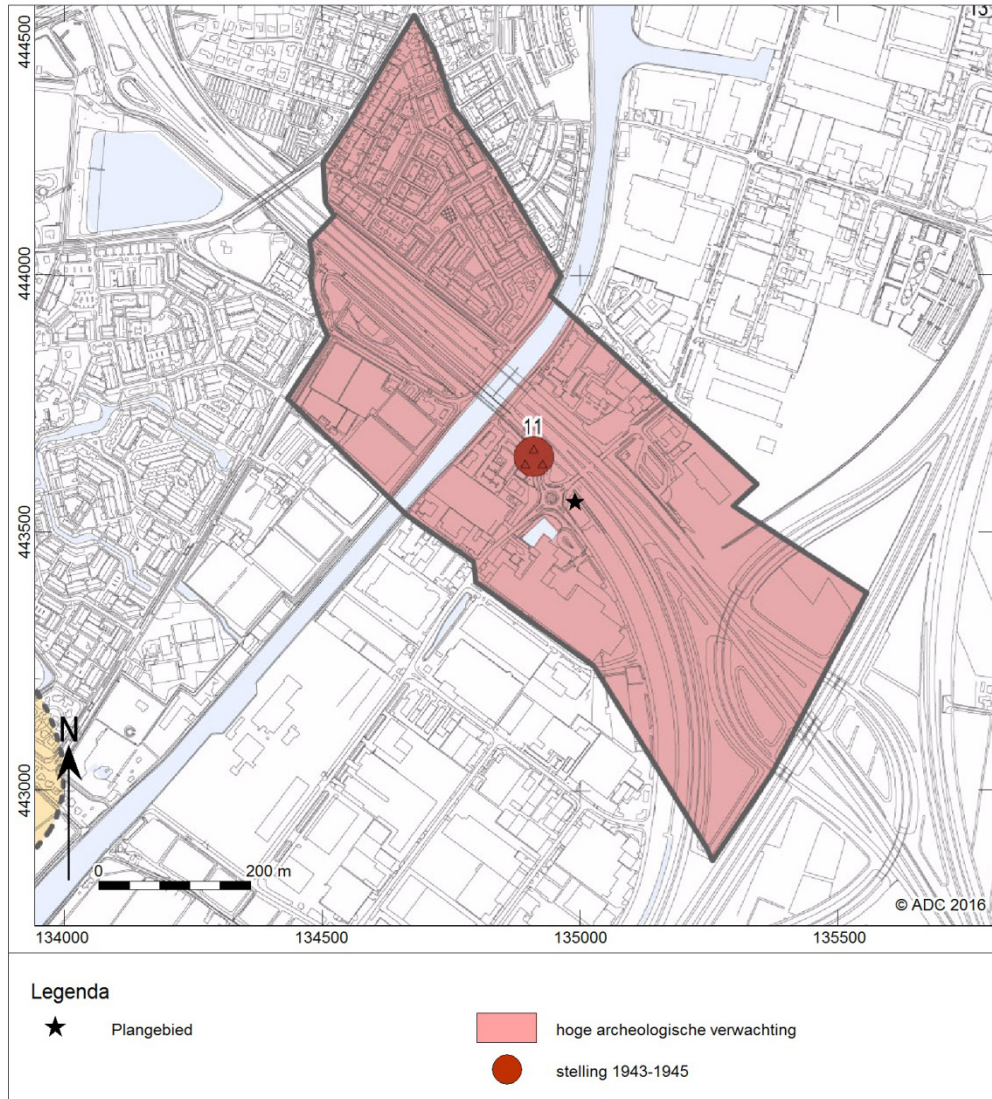
Afb. 3 Plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeente Vianen

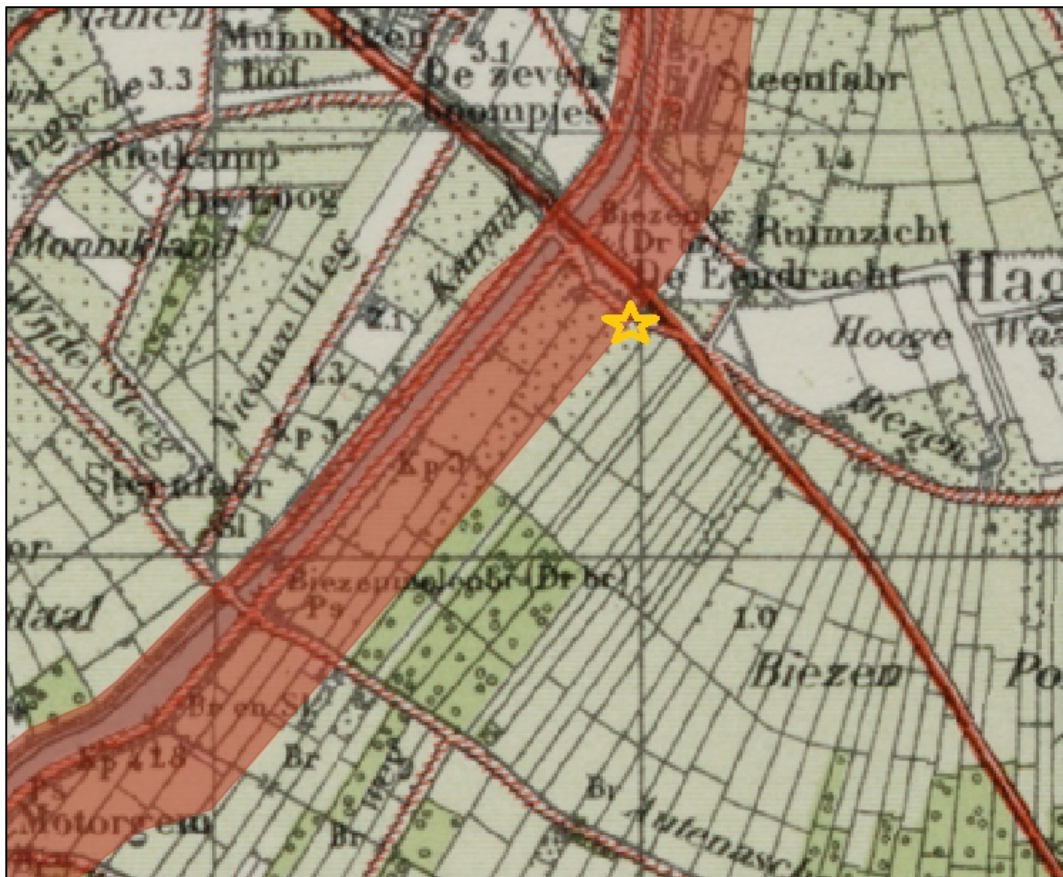
Afb. 4 Plangebied op een uitsnede van de meandergordelkaart (naar Cohen & Stouthamer 2012)

Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden en ARCHIS-meldingen

Afb. 6 Plangebied op een uitsnede van de archeologische vindplaatsen- en verwachtingskaart Tweede Wereldoorlog van de gemeente Vianen

Afb. 7 Globale ligging van het plangebied (gele ster) op een uitsnede van de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed. Ondergrond topografie '40-'45 (Hintere Wasserstellung als een rood vlak weergegeven)

Afb. 8 Plangebied op kadastrale minuut 1832. Positie plangebied globaal aangegeven met een rode ster

Afb. 9 Uitsnede Bonnekaart 1873. Plangebied aangegeven met een rode ster